

УДК 371.113.1

В.О. БИКОВА,

*аспірант кафедри загальної та соціальної педагогіки
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*

КОМПОНЕНТНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФАХІВЦЯ»

У статті обґрунтовано авторський підхід до структури феномена «конкурентоспроможність фахівця»; обґрунтовано такі компоненти: аксіологічний (мотивація на успіх / невдачу; потреба в досягненнях, потреба в незалежності / автономії); когнітивний (прагнення до здобування знань і їх застосування у професійній діяльності, схильність до творчості); особистісний (емоційний інтелект, вміння йти на розумний ризик, цілеспрямованість та рішучість); професійний (здатність до адаптації у конкурентному середовищі, рефлексія власної діяльності).

Ключові слова: конкурентоспроможність фахівця, потреба в самореалізації, мотивація досягнення, цінності, емоційний інтелект.

Постановка проблеми. Актуальність формування конкурентоспроможного ресурсного потенціалу країни, зокрема конкурентоспроможного фахівця, полягає в тому, що ринок праці, який перебуває у стані динамічного розвитку, та «ринок особистостей» висувають до спеціалістів високі вимоги. Основний закон вільного ринку – «попит визначає пропозицію». Розв'язання завдань управління процесом формування конкурентоспроможного фахівця неможливе без дослідження його сутності та структури.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема конкуренції та конкурентоспроможності знайшла певне відображення в працях зарубіжних та вітчизняних вчених Г. Акаєва, І. Акімової, В. Бесєдіної, Х. Брайана, В. Василенка, А. Жиляєвої, Л. Кривеги, О. Кузьміна, К. Мак-Кі, О. Мельник, Б. Орбитко, Р. Пейса, М. Портера, К. Прахалада, Р. Розена, І. Савченка, С. Сессіон-Робінсона, Б. Скотта, Є. Стефана, Т. Ткаченко, Р. Фатхутдинова, Ф. Хаєка, Т. Хамела, З. Шершньової та ін.

Вагомими є роботи, присвячені виявленню сутності конкурентоспроможності майбутніх фахівців (С. Рачин, Є. Холодцев, Д. Чернилевський, С. Широкобоков, Р. Файхутдинов), структури та характеристик конкурентоспроможних якостей особистості (В. Андреев, Н. Борисов, Є. Климов, А. Марков, Л. Мітіна), особливостей розвитку конкурентоспроможності майбутніх фахівців різних спеціальностей у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі (А. Ангеловський, С. Борисенко, Т. Ващило, І. Саратцева та ін.). Проте моделювання шляхів управління процесом формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців неможливе без з'ясування сутності та структури конкурентоспроможного фахівця.

Метою статті є здійснення компонентно-структурного аналізу феномена «конкурентоспроможність фахівця».

Виклад основного матеріалу. Спираючись на роботи Т. Андріяко, Л. Дудко, О. Філь та урахувавши складність і багатоаспектність структури і змісту конкурентоспроможності фахівця, презентуємо власне бачення компонентів та показників, які відображають сутнісні характеристики досліджуваного феномена.

Особливе місце серед основних ознак конкурентоспроможності фахівця займає, на нашу думку, *потреба в самореалізації, самоутвердженні* завдяки реалізації всіх здібностей, талантів, яка є фундаментальною потребою людини. Людині притаманне намагання до самовдосконалення та варіативності здійснюваних практичних операцій, до постановки та досягнення визначених цілей. Представники гуманістичної психології бачать людину активним творцем власного життя, який володіє свободою вибору, розробляє та розвиває індивідуальний стиль життя. Так, К. Роджерс [5] довів, що людині притаманна тенденція розвивати свої здібності, щоб зберегти та розвивати особистість. Ж. Сарт стверджує, що людина сама себе обирає. Ми також визнаємо вагомість такої здатності людини, як самотворення. Дійсно, від внутрішніх прагнень фахівця залежить і формування активної життєвої позиції, і визначення цілей власної діяльності, і вибір засобів досягнення поставлених цілей, і прагнення утвердити себе як особистість, конкурентоспроможного фахівця. На думку В. Пузикова, в умовах конкуренції об'єктивно пробивають собі шлях найбільш життєдіяльні особистості («починає формуватися нова модель життєдіяльності, в центрі якої перебуває особистість, здатна до ініціативи, підприємливості, стійкої життєвої перспективи [4, с. 121]).

Суттєвою є думка російської дослідниці Л. Мітіної, яка вважає, що *мета освіти полягає в підготовці конкурентоспроможної особистості*, яка орієнтована на постійне самовдосконалення та здатна витримати відбір на ринку праці [3]. Авторка зазначає, що в реальних ринкових умовах це можливо лише за умови особистісного та професійного самовизначення, самотності та здійснення безперервної освіти, сформованої *потреби в досягненнях (подальшому розвитку)*, яка розкривається за допомогою таких якостей, як завбачливість, самодостатність, оптимізм, енергійність, наполегливість та рішучість, зорієнтованість на результат (завдання), ретельність та ін. Ми повністю поділяємо такий погляд науковця.

Стрижнем, який становить підґрунтя процесу формування студента як конкурентоспроможної особистості, є система *ціннісних орієнтацій* (вербалізовані й усвідомлені суб'єктом інтелектуальні, політичні, моральні, естетичні засади оцінювання об'єктів, диференціація їх за ознаками суб'єктивної значущості). Саме система ціннісних орієнтацій формує спрямованість конкурентоспроможної особистості. Соціологи, які вивчали проблеми професійного самовизначення молоді, дійшли висновку, що ціннісні орієнтації слід розглядати як основні компоненти механізму, що здійснює внутрішню регуляцію такого різновиду соціальної поведінки, як вибір професії. Звичайно, необхідно брати до уваги те, що регуляцію професійного самовизначення не варто однозначно пов'язувати із ціннісними орієнтаціями. Попри тісний зв'язок із мотиваційним середовищем особистості, вони, втім, не виступають безпосередніми спонуканами і регуляторами поведінки, а лише визначають головні життєві орієнтири, шлях до яких не завжди виявляється освоєним. Про це свідчать відомі феномени незбіжності вербальної (побудованої на ціннісних судженнях і преференціях) і реальної поведінки. Але, вочевидь, зрештою система поведінки виникає із системи цінностей людини. І якщо із безпосередньо вимірюваних ціннісних преференцій не вдається визначити реальні життєві пріоритети людини, то причина криється не у тому, що ціннісні орієнтації та поведінка не пов'язані, а в тому, що зв'язок цей неоднозначний, суперечливий.

Слушними для нашого дослідження виявилися наукові здобутки представників позитивної психології у вимірюванні «позитивних» рис характеру (character strengths), розроблених з урахуванням *загальнолюдських чеснот (virtues)* та індивідуально-психологічних властивостей (К. Петерсон і М. Селігман) [7]. Виявлені науковцями позитивні риси характеру забезпечують дотримання цих чеснот у життєдіяльності. Розроблений авторами перелік так званих «*здорових рис*» особистості спирався на опис ментальних (mental) відхилень, що містяться у Діагностичному і статистичному довіднику ментальних розладів, розробленому у США (DSM-IV/DR). Ці риси були відібрані як *загальнолюдські цінності*, якими керується оптимально функціонуюча особистість: *мудрість* дає уявлення про когнітивні можливості людини, які виявляються у її активному прогнозуванні до здобування знань і їх застосуванні у житті; *сміливість* передбачає виявлення стійкості і життєвої енергії, необхідної для забезпечення активних зусиль людини, спрямованих на досягнення мети при виникненні труднощів і перешкод; *гуманність* забезпечує спроможність формувати і підтримувати доброзичливі соціальні зв'язки; *справедливість* виявляється у громадянськості та сприянні сус-

пільному благополуччю; *помірність* – у стриманості, саморегуляції; *трансцендентність* – у наявності уявлень про *зміст життя* і відчуття власного зв'язку із навколишнім світом [7, с. 51]. До кожної з шести цінностей (чеснот) у класифікації віднесено по 3–5 позитивних властивостей, що були визначені з урахуванням протилежних їм можливих відхилень.

Як бачимо, відібрані авторами класифікації риси характеризують усі найважливіші ознаки особистості як суб'єкта життєдіяльності, а саме: вони відображають функціонування особистості як суб'єкта *пізнання* (риса, що згруповані навколо чесноти «мудрість»); як суб'єкта *активності* (риса, об'єднані навколо чесноти «сміливість», що характеризують такі властивості особистості, як наполегливість і здатність впоратись із життєвими проблемами та можливими «викликами» життя); як суб'єкта *спілкування* і *взаємодії* (риса, об'єднані навколо чеснот «гуманність» та «помірність» – любов, доброта, соціальний інтелект; спроможність, поблажливість та ін.). Вважаємо, що конкурентоспроможна особистість має володіти високорозвинутими «*здоровими рисами*» особистості, загальнолюдськими цінностями, які є передумовою формування професійних та особистісних якостей конкурентоспроможного фахівця. Цінності особистості (пріоритети в яких вона живе та працює) утворюють систему її ціннісних орієнтацій, які стають регуляторами її саморозвитку.

На наш погляд, реалізація цінностей і є, власне, реалізація найглибшого рівня структури особистості, її самоактуалізації. Сучасне суспільство розвивається разом з ринковими відносинами. Змінюється спосіб життя людей, що призводить до зміни ціннісних орієнтацій, умов розвитку особистості. На формування ціннісних орієнтацій людини впливають актуальні суспільні відносини, конкуренція, прагнення до успіху, добробуту. Це спонукає людину до ініціативи, активності, формування конкурентоспроможних якостей, професійного зростання.

У дослідженні виходимо з того, що конкурентоспроможний спеціаліст має бути носієм прагнення до здобуття сучасних знань, утілення їх у життєві стратегії. Саме знання є фундаментальним підґрунтям конкурентоспроможності.

А. Бандура [1] в розробленій ним концепції самоефективності говорить про те, що головним джерелом конкурентоспроможності є активно засвоювані знання та дії, що дозволяють моделювати власну поведінку відповідно до сформульованих завдань та умов ситуації. Людина, що усвідомлює ефективність власних дій в ході суперництва, активніше долає складності поставлених завдань, ніж людина, що має сумніви у власних можливостях. Крім того, отриманий ефективний результат діяльності сприяє виникненню самоповаги та готовності до вирішення інших завдань, а постійна увага до власної некомпетентності є причиною нездатності досягти успіху, знижує мотивацію та конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможний фахівець має бути *автономним*, отже характеризуватися нетрадиційним підходом при виконанні діяльності; індивідуалістичним стилем діяльності; протистоянням тиску групи та наказів; впевненістю; самостійним прийняттям рішень.

Автономія (свобода, незалежність) пов'язана з можливістю вибору як професійного, кар'єрного, так і життєвого шляху, прагненням до досягнення поставленої мети. Особиста автономія надає можливість людині управляти собою, мислити й чинити відповідно до власних уявлень та бажань завдяки внутрішнім або зовнішнім спонукам. Суттєвим для дослідження є тлумачення автономії як духовної цінності, яка породжує саморозвиток, свободу особистості як прояв здатності людини управляти собою, розвивати свої здібності, особисті якості для того, щоб в умовах непередбачуваних соціальних та економічних явищ вижити в конкурентному середовищі та мати можливість постійного самовдосконалення.

На наш погляд, конкурентоспроможний фахівець має володіти *схильністю до творчості*. Вона виявляється через прояв схильності до нового, невідомого; розвинуту інтуїцію; очікування виклику, змагання; розмаїття ідей; допитливість. На думку Н. Бережного, лише творча свобода дозволить людині змінювати умови життя, навколишній світ та самого себе в бік досконалості.

Сучасний етап ринкової економіки характеризується високим рівнем мінливості стану ринку, параметрів середовища трудової діяльності, форм і спрямованості мотивації праці. Така ситуація вимагає від спеціаліста пошуку шляхів досягнення поставлених цілей. Традиційні шляхи часто-густо виявляються вичерпаними або неприйнятними. Отже, виникає потреба в нових підходах, творчих пошуках у своїй професії. Така творчість – це віднаходжен-

ня нових, нестандартних способів розв'язання професійних завдань, аналізу професійних ситуацій. Результатами професійної творчості можуть бути нове розуміння предмета праці (нові моделі, технології, правила), спрямовані на одержання принципово нових результатів, залучення нових груп споживачів свого продукту тощо. У певному середовищі будь-якої організації наявність творчих здібностей, розкриття інноваційного творчого потенціалу є вирішальним при визначенні конкурентності конкретного спеціаліста.

Досягти високого рівня конкурентоспроможності неможливо без наявності в майбутнього фахівця високорозвинутого *емоційного інтелекту*, який дослідники (Г. Гарднер, Д. Големан, С. Каган, Г. Олпорт, Е. Торндайк) розглядають як нову динамічну рису особистості, яка має диспозиційні компоненти і спирається на систему здібностей, та визначають як здатність диференціювати позитивні й негативні почуття, а також знання про те, як змінити свій емоційний стан з негативного на позитивний; з одного боку, здатність розуміти, аналізувати й контролювати власні почуття та емоції, а з іншого – вміння відчувати, розуміти настрої оточення. Наша позиція ґрунтується на поглядах зарубіжних науковців, які зазначають, що емоційний інтелект є інтегральною властивістю особистості у визначенні успіху взаємодії, зокрема професійної, кар'єрному зростанні. Володіння майбутнім фахівцем цим інтегральним особистісним утворенням забезпечить кваліфіковане виконання професійної, комунікативної діяльності, отже стане свідченням його конкурентоспроможності. Крім того, актуальним для дослідження є твердження Е. Носенко й Т. Армстронга про можливість цілеспрямованого формування означеної інтегральної властивості особистості в будь-якому віці.

У дослідженні спиралися на погляди С. Кагана [6], який презентував дві форми емоційного інтелекту: міжособистісну та внутрішньоособистісну, зокрема їх складники: *працювати у команді* (організовувати членів команди, планувати власну діяльність та діяльність команди; мотивувати дії інших, співпрацювати з людьми; сприяти успішній пізнавальній професійній діяльності за допомогою позитивних емоцій); *бути комунікативним* (викликати захоплення, симпатію, впливати на людей на емоційному та підсвідомому рівні; бути відкритими для нового досвіду; вміння відстоювати власні погляди, свою позицію. Тобто йдеться про незалежність фахівців, що втілюється у сфері ділової активності у формі конкурентних стосунків з колегами на підґрунті вікових відмінностей, рівня освіти, набутих навичок і особистісного знання); *розстановка авторитетів і цілей* (інтуїтивна антиципація, прогнозування наслідків майбутньої діяльності, зокрема професійної; самомотивування, самоналаштування на діяльність; усвідомлення духовних потреб, внутрішнього стану людини); *саморегуляція* (регулювання власного емоційного стану; послугування моделлю власного «Я» для вибудовування життєвих та професійних пріоритетів; відображення у зовнішній поведінці власної незалежності; аналіз власної мотивації [6]).

На нашу думку, майбутні фахівці недооцінюють такі важливі атрибути конкурентоспроможності, як *підприємливість і здатність до ризику*, що конче потрібно для праці за умов українського суспільства, де інтенсивно генеруються нові ідеї, варіанти, альтернативи самореалізації. До того ж, спеціалісту важливо знати не лише економічні, технологічні, організаційні аспекти ризику, а й самого себе, свої здібності до прийняття професійних рішень у ситуаціях ризику.

Вважаємо, що конкурентоспроможний фахівець має характеризуватися *цілеспрямованістю та рішучістю*, які розкриваються через такі особистісні якості, як прагнення до професійно значущої мети; схильність до зіставлення результатів з докладеними зусиллями; здатність контролювати свою життєдіяльність; творення власного успіху «своїми руками»; використання усіх можливостей; прояв значної наполегливості при досягненні поставленої мети.

Цілеспрямованість задається соціумом, який справляє вирішальний вплив на спільну діяльність, нібито «пронизує» її. Таким чином, у людини виявляються деякі упорядковані структури цілей (наприклад, «дерево цілей»). Відомо, що поведінка індивіда визначається метою, засобами і результатами. Чітко усвідомлена мета уявляється як конкретна, як така, що її можна досягти в межах уявної і зрозумілої ситуації. І це дає змогу оцінити успішність руху до неї, зафіксувати ступінь її досягнення. Водночас інноваційна поведінка неможлива без усвідомлення мети, яка фіксує суб'єктивну корисність та порядок переваги, що склада-

ється в процесі спільної діяльності в певній спільноті. З цим пов'язана можливість установа-лення ієрархії цілей, побудови їх за ступенем бажаності, стабільності (в певних часових та ситуаційних межах).

На ринку праці спеціалісти досить нерівномірно адаптуються до нових умов. Деякі з них стають лідерами, швидко засвоюючи продуктивні моделі економічної поведінки. Інші затримуються на стадії мобілізації своїх ресурсів, повільніше і з меншим успіхом пристосовуючись до нових правил фахової діяльності. Треті взагалі залишаються на стадії «шоку», не уміючи з деяких причин продукувати виразну лінію раціональної поведінки за умов жорстокої конкуренції на ринку праці. Тому конкурентоспроможна особистість має володіти здатністю до *адаптації у професійному конкурентному середовищі*.

Спираючись на наукові здобутки вчених, дійшли висновку, що досягти високого рівня конкурентоспроможності неможливо без наявності в майбутнього фахівця постійної потреби аналізувати, удосконалювати, шліфувати власну діяльність. Тому особливо важливим складником конкурентоспроможності є *рефлексія*, яка об'єднує компетенції самопізнання і самоаналізу цінностей, інтересів, мотивів, ефективності діяльності і вчинків особистості та подальшого формування коригувального впливу на інші складові. На думку Л. Мітіної, «розвиток конкурентоспроможної особистості – це розвиток рефлексивної особистості, яка здатна організувати власну діяльність у поведінку в динамічних ситуаціях, володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях» [3, с. 115]. Основу рефлексивної компоненти складають механізм осмислення людиною власних мотивів, вчинків і отриманих результатів, здатності до адекватної діагностики своїх дій і дій членів колективу, прогнозування власного особистісного і професійного зростання. Сукупність вказаних характеристик особистості визначає і активізує внутрішні механізми, які коригують інші професійні і особистісні складові, завдяки чому мобілізуються резерви для формування конкурентоспроможності фахівця.

Вважаємо за необхідне зазначити, що рефлексія як складник конкурентоспроможності особистості дозволяє адекватно особливостям ситуації організувати діяльність та виступає основою емоційної (здатності контролювати негативні емоції в умовах емоційної напруженості, прогнозувати наслідки дій, спираючись на досвід попередніх успіхів та невдач): поведінкової (відповідності поведінки функціональним вимогам, соціальній ролі, що виконується); інтелектуальної гнучкості особистості (доцільного варіювання способів дій та їх зміни за умови втрати ефективності).

Таким чином, конкурентоспроможність фахівця являє собою переваги конкретного спеціаліста перед іншими спеціалістами, які виконують аналогічні трудові операції, у вияві якостей, властивостей, результатів власної трудової діяльності, найбільш значущих для забезпечення лідерства фірми, організації, де він працює.

Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо за можливе презентувати власний погляд на структуру конкурентоспроможності фахівця як інтегрального особистісного утворення. Вона містить такі компоненти: **аксіологічний** (мотивація на успіх / невдачу; потреба в досягненнях, потреба в незалежності / автономії); **когнітивний** (прагнення до здобування знань і їх застосування у професійній діяльності, схильність до творчості); **особистісний** (емоційний інтелект, вміння йти на розумний ризик, цілеспрямованість та рішучість); **професійний** (здатність до адаптації у конкурентному середовищі, рефлексія власної діяльності). Зазначені характеристики конкурентоспроможності взаємозалежні і взаємообумовлені і лише в цілісності забезпечують успішну професійну діяльність у нових економічних умовах, конкурентоспроможність фахівця на ринку праці. Отже, опанування, а відтак і практична реалізація усіх складників досліджуваного феномена здатні забезпечити кваліфіковане виконання професійної діяльності.

На підставі виявлених структурних компонентів, їх показників, встановлено рівні сформованості конкурентоспроможності фахівця: низький, середній та високий.

Високий рівень. Студенти цього рівня вирізняються яскраво вираженою потребою в досягненні успіху, ініціативністю, впевненістю в собі, відповідальністю, самодостатністю, самостійністю у прийнятті рішень. Їх відрізняє індивідуальний стиль діяльності, активне прагнення до здобування знань та їх застосування у професійній діяльності, постійне розширення кругозору, самоосвіта, зацікавленість щодо будь-якого нового доступного досві-

ду, уміння всебічно і ретельно аналізувати різні явища. Вони вміють співпрацювати з людьми, викликати захоплення, симпатію, відкриті для нового досвіду, наполегливі у досягненні поставленої мети. Як творці власного успіху вміють відстоювати власні погляди, оцінювати власні можливості, прогнозувати наслідки майбутньої діяльності, зокрема професійної; усвідомлювати духовні потреби, внутрішній стан людини, вибудовувати життєві та професійні пріоритети. Вони легко адаптуються до нового, схильні звертатися до рефлексії власної діяльності, з'ясування причин і наслідків своїх дій, обдумування, планування й прогнозування професійно спрямованої діяльності.

Середній рівень. У студентів цього рівня виражена потреба в досягненні успіху, здобутті знань для майбутньої професійної діяльності, розширенні кругозору, самоосвіті, оновленні власного досвіду, проте вони потребують певного спонукання до відповідальності за виконані дії, рефлексії власної діяльності, вияву ініціативності, самостійності у прийнятті рішень. Вони вміють співпрацювати з людьми, викликати симпатію, наполегливі у досягненні поставленої мети. Вміють відстоювати власні погляди, оцінювати власні можливості, прогнозувати наслідки майбутньої діяльності, зокрема професійної; усвідомлювати внутрішній стан людини, вибудовувати життєві та професійні пріоритети. Проте відчують певні труднощі, пов'язані з адаптацією до нового, рефлексією власної діяльності, виявленням причин і наслідків своїх дій, плануванням і прогнозуванням професійної діяльності.

Низький рівень. Студенти цього рівня не мають потреби в досягненні успіху, самореалізації, здобутті знань для майбутньої професійної діяльності, розширенні кругозору, самоосвіті, оновленні власного досвіду. Вони потребують постійних спонукань до відповідальності за виконані дії, самоаналізу, вияву ініціативності, самостійності у прийнятті рішень. У студентів сформовані вміння співпраці з людьми, вони можуть викликати симпатію, проте не усвідомлюють внутрішній стан людини, не вміють вибудовувати життєві та професійні пріоритети, виявляти наполегливість у досягненні поставленої мети. Для них є досить складним відстоювати власні погляди, оцінювати власні можливості, прогнозувати наслідки майбутньої діяльності, зокрема професійної. Відчують значні труднощі, пов'язані з адаптацією до нового, рефлексією власної діяльності, виявленням причин і наслідків своїх дій, плануванням і прогнозуванням професійно спрямованої діяльності.

Висновки. Таким чином, компонентно-структурний та рівневий аналіз конкурентоспроможності фахівця дозволяє більш чітко уявити сутність досліджуваного поняття і конкретизувати його зміст, визначити шляхи управління формуванням конкурентоспроможності у майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура. – М.: Евразия, 2001. – 320 с.
2. Кривега Л.Д. Сутність конкуренції та її роль в розвитку суспільства / Л.Д. Кривега, О.С. Александрова // Культурологічний вісник. – Вип. 9. – Запоріжжя, 2002. – С. 64–69.
3. Митина Л.М. Психология развития конкурентоспособной личности / Л.М. Митина. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЕК», 2002. – 400 с.
4. Пузиков В.Н. Инвестиционный потенциал образования / В.Н. Пузиков // Высшее образование в России. – № 2, 2001. – С. 12–13.
5. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека: пер. с англ. / К. Роджерс. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 480 с.
6. Kagan S. & Kagan M. Multiple Intelligence. The Complete MI Book / S. Kagan & M. Kagan. – San Clemente, CA, 2004. – 828 p.
7. Peterson C. Character strengths and virtues: A handbook and classification / C. Peterson, M. Seligman. – Washington, DC: American Psychological Association, 2004. – P. 689.

В статье обоснован авторский подход к определению структуры феномена «конкурентоспособность специалиста». Обоснованы компоненты: аксиологический (мотивация на успех/неудачу; потребность в достижениях; потребность в независимости /автономии); когнитивный (стремление к

приобретению знаний и их использованию в профессиональной деятельности; склонность к творчеству); личностный (эмоциональный интеллект, умение идти на разумный риск, целеустремленность и решительность); профессиональный (способность к адаптации в конкурентной среде, рефлексия своей деятельности).

Ключевые слова: конкурентоспособность специалиста, потребность в самореализации, мотивация достижения, ценности, эмоциональный интеллект.

The article substantiates the author's approach to determining the structure of the phenomenon «specialist's competitiveness». The following components are substantiated: axiological (success/failure motivation; need for achievements; need for independence/autonomy); cognitive (an objective to obtain knowledge and use it professionally; an inclination to creativity); personal (emotional intellect, an ability to take reasonable risks, commitment and determination); professional (an ability to adapt in a competitive environment, reflection on one's own activities).

Key words: specialist's competitiveness, need for self-realization, achievement motivation, values, emotional intellect.

Надійшло до редакції 8.06.2012.